



ПОЗОРИШТЕ.



УРЕЂУЈЕ А. ХАЦИЋ.

Излази свагда о дану сваке представе на по табака. — Стоји за Нови Сад 40, а на страну 60 новч. месечно. — Преплата се шаље администрацији „Позоришта“, у матичином стану, у Новоме Саду.

ИЗ ГЕТЕОВОГ „ФАУСТА“.

(Свршетак.)

Мефистофелес.

Већ иде амо, хајд, пожуре се.

Фауст.

Овамо никад! Хајд, уклон'мо се!

Мефистофелес.

Кутџу ову, тешку прилично,
Што нађох ја, где наћи ја умем,
У орман сложи, као обично,
Занеће је, на то се закљичем;
У њојзи лежи многа лепа ствар,
Да другу смамим као леп шићар.
Ал' дете свако улови се лако.

Фауст.

Ја не знам, да л' да?

Мефистофелес.

Зар још питаш тако?

За кога, реци, чуваш оно благо?
Да даље траћим време ово драго!
И твоја блуд, и мој још даљи труд,
Тек само да је узалуд!
Ма ниси ваљда пост'о ципија!
Ја тарем шаке, главу чешем ја —
(Положи кутију у орман и опет га забрави).
Ал' сад на ноге бре! —
Да младо, слатко то чедашче вам
По ђефу вашем лепо дотерам;
А ви стојите ту,
К'о да би с места у школу,
К'о да је жива пред вама
Та дерна метафизика!
Хајд, хајд! —

(Оду.)

Маргига.

(С фењером.)

Ах, ту је загушно и запара,
(отвори прозор)
А на пољу баш није омара.

Ја не знам шта, ал' тако ми је стра' —
Бар да се мати кући једном врати.
И кожа ми се чисто јежи сва —
Ипак сам жена, луда, страшљива!

(Почне да пева, међу тим се свлачи.)

Краљу Тулском вера чиста
До гроба је света била;
Драга му је на самрти
Златан пехар поклонила.

Тако није ништа вол'о,
Из њега је само пио,
И увек је пехар златан
Својом сузом оросио.

А када је мрети мор'о
По царству се обазрео,
Све остави наследнику
Само пехар није хтео.

Краљевски је пировао,
С њим јунаци одабрани,
На обали мора сиња
Прадедовској у двора и.

Ту је стај'о краљу стари,
Напио се рујна вина,
Онда баци свети пехар
У пучину мора сиња.

Још га виде да је пао
И у море утонуо,
Са мирном је душом онда
Стари краљу издануо.

(Отвори орман да спреми хаљине у њега, и спаси кутијицу).

Кутџа амо како доспе та?
Орман сам тај баш знам затворила.
Чудновато! Шта може бити ту?

Је л' дон'о можда ко у залогу,
 И мати нешто наџ узајмила.
 И кључић то је, к'о што мним;
 Кутицу ову, хајд, да отворим!
 Преплаги боже, шта је то?
 Још нисам никад вид'ла тако што!
 Та спахиница с таким накитом
 Показати се може празником.
 Да на се метем овај адићар?
 Красота ова чија ли је зар?

(Накити се њиме и стане пред огледало.)
 Те минђуше, ах, да су моје бар!
 Тек друкче с' човек с њима осећа.
 Шта вреди младост, шта лепота, шта!
 До душе то је лепо све,
 На томе пак и остане;
 И кад те хвале, чисто да те жале
 Тек злато важи,
 А злато тражи
 На свету све. Ах, сиротани ми!

И И С Т И Њ И.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

(„Стеван, последњи босански краљ“. Историјска трагедија у 5 чинова, написао Мита Поповић.) Приказана први пут 30. јануара 1884.

На сваки је начин радосна појава, што се и у нас с већом пажњом негује драмско песништво. Старије драме наше губе се по мало са позорнице, у борби за опстанак уступају места новим производима, и само се тек још по која држи на површини. Можда ће кроничари потоњег доба тако исто рећи и за ове садашње! Можда ће им само одредити место у повесници књижевности а са непосредног упливсања њиховог, са позорнице, можда ће им одрећи право на даљи опстанак! Ко то зна! Можда! Референту не спада у делокруг, да означи драме, које би временом постигла тако жалосна судба, њему ваља говорити о драми, каква се показала на позорници, а пошто му је у своје доба пало у део, да о овој драми и са књижевног гледишта изрече пресуду своју, то држи, да се може упустити и у опширније посматрање.

Што се тиче саме повеснице, то се песник ње придржавао, и осим две, три особе, као баш Дивне, све су остале историјске. И за иста, трагична је судба постигавала Босну још од најстаријих времена: Грци, Мађари, Венецијанци, Немци, доцније и Турци гледали су, да јој наметну своје господарство, а поред све те напасти са стране, ширила је римска пропаганда своје руке у народ, да га тако растројеног и ослабљеног задобије за своје цели. Уа то је у самом народу, поред православне вере, овладао и богумилска, тако, да је велики део народа припадао баш њој. У тако растргнутој земљи било је дакле тешко и владати, а камо ли владару стати на пут нападајима са споља, кад се узме у обзир још и та околност, да се властела мало обзирала на краља, и да се сваки властелин у обиму своје баштине држао за независнога господара. Тако се онда и могло догодити, да је властела краља Стевана напустила у најопаснијем часу, баш кад је најопаснији непријатељ му насрнуо на њега.

Као што рекох, песник се при изради своје трагедије држао историје, и ми у њој видимо упливе са стране, особито пак ровење римске пропаганде. Под краљем Томом Остојићем видимо је у најбољем развитку и највећој

снази њеној. Што се не покорава Риму, то је осуђено на говење и на муке, и само придворне улици држе се на површини и владају ситуацијом. Римска пропаганда оличена је у папином посланику Томазинију, ва ког и повесница вели, да је био лукав и препреден. Њему је свако средство добро дошло, само да у земљи утврди римску веру, да одржи свој уплив над краљем а у једно да се побрине и за себе. На кад је увидио, да смрћу Томиног престаје и његова превласт, окружио се још већим сјајем, те је као заступник папин почео да уређује ситуацију више политике. Но кад је и онда постао мало изливним, напустио је не само Стевана, него и папу, и остао је веран само себи, ма да нам песник ту не каже јасно узроке, који су га навели, да пређе у турску службу. До душе, Томазини вели, да то све чини новцу за љубав, да оном служи, ко боље плаћа на навиза и себе самог никоговићем и вештим продавачем робе; али то није доста, и ма да му је папина служба додијала, опет се не види разлог, за што је прешао Турцима. Тај се разлог могао кавати у неколико речи, бар што се тиче напуштања босанске службе.

Први се чин почиње симпатично. У густој шуми служи се богу. Стеван се појави и у красном монологу разјашњује положај:

„Да увизишени и дивне песме!
 Лако се диже у небне висе,
 К'о уздицаји душе пречисте,
 К'о Авелове жртве негда дим.
 Певајте! Појте! Па успавајте
 У тој колеви, песни блаженој,
 Душина будна чеда, боле ми...
 И та се песма несме певати
 У цркви јавно као некада:
 Махнута обест краља, оца мог,
 Народној вери предака наших
 Не да пред олтар, не да у цркви,
 Већ огњем пали и мачем сече,
 Што неће да се Риму поклони“

У то долази Дивна, и ми видимо како већ развијена љубав отима међу њима маха. Но у колико Стеван не таји своје осећаје, већ вели:

„Да море лежи међ нама двома:

Од љубави бих ја градио брод,
Од живих жеља лака једрила,
Броду од вере тврду катарку,
Па бих се онда навезао на њ,
Па ил' бих стиг'о жељном пристанку
На твоје руке, у твој загрљај,
Или би буре црног очаја
Разнеле једра, разнеле и брод.“

у толико се Дивна чини тако рећи невешта, те му не разуме ни најјасније речи, и на њих одговара друкче него што би хтео Стеван. У том их изненади Томазини са четом наоружаних људи. Али Дивна се не допада само Стевану, већ и папином посланику, и он је готов да се чини невешт што је њу нашао при богомољи, али — да му она буде награда за ћутање:

„Из оне чаше само једну кап,
Па нит' што чуо, нит' што видео.“

Ту се сад развије распра између њега и Стевана, у којој већином Томазини води главну реч. А то ми сечини неумесно и неприродно, јер нико, а најмање краљевић, кадар је да српљиво слуша Томазинијеве похотљиве жеље, па ни под притиском оружане чете. И тај Томазини не спомине никад више своју жудњу за Дивном, као да је заборавио своју љубавну жељу, а имао је прилике да Дивну стави на пробу, особито у другом чину, кад је ова била у тамници, па ма и не успео.

У четвртој појави првога чина видимо дворану краљеву, видимо и њега. Краљ је већ са свим заслепљен, те јогунасто срља све даље. Брат његов Радивој, као представник српства и православља, опомиње краља па и прети му, али краљ се не да застрашити, он је већ вагавио дубоко. То га наведе, да осуди доведено робље па и то, да се Дивни изваде очи, и док се краљ наслађује поклоном папиним, дотле се већ појављује бура и у кући му а и споља, а то у виду Исак паше. Овоме се покорава краљ из политике, као год што је из политике примио и веру римску, обећао му данак и предаје му повељу. Али Стеван ову подере, и ма да краљ паши обриче, да ће добити другу, ипак овај вели о себи: „Босна је твоја, славни падишо!“, јер види неслогу у краљевини.

Други нам чин износи Херцеговину. Народ се скупио око војводе Косаче, а овај га наговара да се дигне на краља Тому. Народ се колеба, час хоће, час неће, на послетку неће, и то из разлога кукавичког, али то је учињено с тога, да се после истакне моћ живе речи, јер Стеван га најзад одушеви, и он пристаје на рат. У другој појави видимо Дивну у тамници, спремну да се на њој изврши ужасна краљева заповест; ево и целата, и ту нам се онда живци мало ускочебају, гледајући несретну жртву краљеве обести. Али у најужаснијем тренутку, кад јој се целат приближује, вачује се спољалуца и вика, Стеван разбије врата и ослободи Дивну. Том се приликом и Дивна одала, да Стевана љуби. У трећој појави видимо град Белај, камо се краљ скрио, и где га нападају Херцеговци. Поред ледне појаве краљеве материце, видимо и властољубиву му жену, Катарину:

„Боље и њега мртва да видим,
Нег да није муж ми више краљ!“

Ту је улетена сцена са старцем и са децом, које Томазини доводи, јер су то православни. Краљ заповеда да их обесе, па и децу. Старчева је клетва грозна, којом проклиње краља. У то стижу мутни гласови, и напослетку непријатељи заузму град. У комепају, који настане, погине краљ; брат га је убио.

Трећи чин показује престоницу Јајац. Нови краљ Стеван Томашевић, седи са заручницом својом, Дивном, и говори с њоме о љубави, о браку, о срећи блиској. Штета што је ова појава тако кратка, могла је бити изведена на дуже, јер у целој трагедији то је једина нежна и питома сцена, у којој се не чују жестоке и разувдане речи и не гледа љути бој, већ слатко љубавно гуканье. Кад се Дивна уклони, долази Упор, посланик мађарског краља Матије, који не признаје Стевана за краља босанског. Стеван га одбије, и Упор оде са претњом, Тако се исто сврши појава и са турским послаником. Исак папом. Али што не може претња и сила, учини дипломација. Томазини обриче, да ће краља измирити с Матијом, шта више, да ће му у помоћ довести и мађарску војску, ако прими римску веру. Опасност је велика, Турци с једне, Мађари с друге а папа можда с треће стране. Стеван се колеба и реши се на најгоре, да прими веру, као краљ не као Стеван. Тим је отуђио јединог савезника свог, народ свој. Турке је већ увредио, свега са Матијом је сумњива а папина помоћ слаба. За трагичан ход било би од већег уплива, да је Томазини радио преко Дивне на Стевана, и психолошки би то било већма оправдано; али Дивна не би била више на тој идеалној висини, била би жена као и друге што су. Борба у Стевановој души велика је, а тим још већа, што се и дивна појави, те Стеван тако још већма осећа, како кукавички ради, поред свег ушункивања од стране своје краљевске савести.

У четвртом чину видимо Стевана већ као католика; али је суморан, незадовољан, осећа, да је учинио рђаво, што је прешао у римску веру. Један му је мелем посланик краља Матије, који му јавља, да га овај привађаје за босанског краља и да ће му послати у помоћ своју војску. Томазини је дакле држао обећање. Али из тог нешто пријатног осећања разбуди га Катарина, маћеха његова, која га проклиње, што је изневерио православну веру. Још већма га разбуди Радивој стриц му, и Косача, шурак му, који се њега одричу; али највећма га разбуди спровод мртве Дивне. То тако упливише на њега да скоро посрне умом:

„Пазите!... Паз'те!... Лепо... лагано...
Моје је срце у оној скрињи:
Краљево срце сарађујете.
Пазите!... Тако... лепо... лагано...“

А да му чаша горка буде препуна, дође диздар да му јави, да су Турци већ ударили на Босну. Али краљ не слуша на њега, мисли му лете за мртвом Дивном, и тек кад му диздар рече поново, шта му прети, дође к себи.

(Свршише се)

Издаје управа српског народног позоришта.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

10. ПРЕДСТАВА.

У ПРЕТПЛАТИ 6.

У НОВОМЕ САДУ У УТОРАК 7. ФЕБРУАРА 1884.

ДВЕ СИРОТИЦЕ.

ДРАМА У 8 СЛИКА, А 6 ЧИНОВА, ОД ЏОНА ОКСЕНФОРДА, ПРЕВЕО САВА ПЕТРОВИЋ.

О С О Б Е:

Гроф Линијер, министар полиције	Лукић.	
Маркез Де-Прел	Димитријевић.	
Арманд Кавалер Водрејски	Љ. Станојевић.	
Жак	И. Станојевић.	
Пијер, брат му	Ружић.	
Доктор	Милосављевић.	
П. кар, собар Водрејев	Динић.	
Лафлер	М. Суботић.	
Маре	Марковић	
Гроф Маљи	} пријатељи маркеза Де-Прела	Барбарих.
Маркез Д'Естре		Рашић.
Грофица Дијана Линијерова	Д. Ружићка.	
Лујза	} две сиротице	М. Рајковићка
Ханријета		Л. Хаџићева.
Фрошарова, мати Жакова и Пијерова	Ј. Добриновићка.	
Маријана	Љ Динићка.	
Женевијева, претстојница Салпетријерске казнионице	С. Димитријевићка.	

Слуге, гости, војници, сељаци, пињарице, просјаци. — Збива се у Паризу 1785. год.

1. Слика: Две сиротице. — 2. Слика: Пировање у летњиковцу „Бел Ер.“ — 3. Слика: Породична тајна. — 4. Слика: На сен-сипијском тргу. — 5. Слика: Ханријета. — 6. Слика: Салпетријерска казнионица. — 7. Слика: Лујза и Пијер — 8. Слика: Мати и кћи.

У четвртак 9. фебруара први пут: „МАТИ СЕ МОРА УДАТИ.“ Шаљива игра у 1 чину, написала Марија Гинтерова, превео Ж. А. Радивојевић. — За тим: „ГРЕНГОАР.“ Позоришна игра у 1 чину, написао Т. Банвиљ, превео Јован Ђорђевић.

Улазнице се могу добити у писарници позоришној од 9—12 пре подне и од 3—5 после подне, а у вече на каси.

Болује: П. Добриновић.

ПОЧЕТАК У 7 А СВРШЕТАК У 10 САХАТА.